

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICEASCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an — 20 coroane.
Pe jumătate de an — 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arad, Strada Deák Ferenc Nrul 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Arhiepiscopul și Mitropolitul Vasile Mangra

Luni, în 1/14 Octombrie a. c. la orele 9 a. m., a încetat din viață în Budapesta Arhiepiscopul și Mitropolitul Vasile Mangra, consilier intim al Maj. Sale, membru al casei deputaților, etc.

S'a stins o viață sbuciumată și petrecută în lupte și frământări continue. Bunul Dumnezeu l-a chemat la odihnă de veci în zilele istorice, în preajma marilor prefaceri, prin cari trebuie să i-se pregătească și asigure și neamului și bisericii noastre străbune viitorul, pentru care au luptat, jefuit și săngerat cei mai buni ai săi. Părăsește această lume a deșărtăcuiilor și a luptelor, de multeori fără rost ~~cu report~~ cu rezultatele obținute, după o păstorire de abea doi ani, în care avem să înregistram ca în epoca calvinizătoare acțiuni adânc tăietoare în autonomia noastră bisericească și proceduri umilitoare pentru demnitatea noastră de cetățeni credincioși tronului și gliei strămoșești. Lasă văduv scaunul mitropolitan al bisericii noastre autocefale între grele stări și împrejurări, dar și pline de speranțe într'un viitor mai bun și fericit pentru noi și urmășii nostri. Forul dumnezeesc, care va luă în seamă chivernisirea cu talanții și istoria nepreocupată, care va judeca faptele celor, pe cari soartea i-a pus în poziții cu răspundere pentru instituțiunile, ce au menirea a conversă și promovă bunurile sufletești ale unui popor, își va rosti sentința sa și asupra activității din viață publică a răposatului arhiepiscop și mitropolit. Noi contemporani ca creștini ne supunem orânduelilor probedinței dumnezești și rugăm pe Dumnezeu, să-l odihnească și să-l ierte.

Date biografice: Arhiepiscopul și mitropolitul Vasile Mangra s'a născut la 25 Maiu 1850 în comuna Săliște-Săldăbagiu, din comitatul Bihorului. Studiile elementare le-a făcut în comuna natală și în școală maghiară din Gyanta, iar cele secundare în Beiuș și Oradea-mare. Cu începerea anului școlar 1869-70 e primit de elev al institutului teologic diecezan din Arad. Ca student în teologie e col-

borator, mai apoi redactor, la foaia „Speranța” organul societății de lectură a teologilor. După terminarea cursurilor clericale, la finea anului școlar 1871-2, ascultă un an științele iuridice la academia de drepturi din Oradea-mare. Cu începerea anului școlar 1875-6 e numit de profesor la institutul teologic din Arad, în care calitate la anul 1878 e ales și întărit în mod definitiv. În anul următor 1879 intră în cler și primă — la 6 August — chipul cel mic al tagmei monahale din mâinile arhimandritului Corneliu Jivcovici egumenul mănăstirii Hodoș-Bodrog și în curând — la 10 Septembrie — treapta diaconiei, iar la 1 Ianuarie 1880 e hirotonit întru presbiter.

După pensionarea catihetului și directorului de pie memorie Ioan Russu i-se încredințează — în calitate de director substitut — conducerea institutului pedagogic-teologic diecezan, care oficiu îl purtă din 1 Martie 1882 până la începutul școlar 1883-84, când fu absolvat. Pe lângă activitatea ce o desfășură ca profesor, predând cursurile de istorie și dreptul bisericesc, e activ și pe terenul ziaristic și literar. Colaborează, iar dela 21 Februarie (5 Martie) 1874 redactează „Lumina” organul oficial al diecezii. Înființându-se la anul 1877 în locul „Luminei” foaia „Biserica și Școala”, e redactorul — în anii 1877-8, — mai apoi colaboratorul acestui nou organ oficial al diecezei noastre.

Tot pe acest timp intră și în vîrtejul luptelor politice naționale și prin activitatea aprigă și intrasigență, ce o desvoală pe acest teren, ajunge în curând la un rol conducător în toate manifestațiunile naționale și bisericești ale aradaniilor. În politica „memorandistă”, ce se inaugură prin hotărîrea conferinței naționale din 20 Ianuarie 1892, de a prezenta fără amânare la monarhul un memorandum al Românilor din Transilvania și Ungaria, având un rol însemnat. Cutrera părțile arădane, agită și căstigă aderenții pentru marea mișcare națională. Luă parte în deputație, ce se duse cu memorandum la Viena. Reîntors din Viena fu ținta unor demonstrații pe

stradă și în localurile publice din Arad, trecând înaintea opiniei publice maghiare de cel mai periculos agitator și de cel mai înverșunat inamic al statului și al națiunii maghiare. Pentru ținuta sa „anti-patriotică” e luat la țintă și din partea guvernului, la cererea și insistența căruia consistorul eparhial din Arad îl absolvă — cu 1 Septembrie 1893 — dela catedră, dar îl lasă în beneficiul avut.

După depărțarea sa dela institut nu primește nici o funcție bisericească, nici nu se retrage la mănăstire, ci se pune cu totul în serviciul politicei militante. În luptele politice, ce urmară după procesul memorandului e presidentul comitetului nou al partidului național, chemat a țineă locul comitetului vechiului întemeiat. În aceasta poziție de încredere după interzicerea funcționării partidului pune la cale convocarea și ținerea — la 16/28 Noemvrie 1894 — adunării poporale din Sibiu, iar după disolvarea — la 6 Ianuarie 1895 — a partidului național român congresul naționalităților, ținut la 10 August 1895 în Budapesta. La alegerea de episcop din 1899 sprijinește cu soții săi de principiu, grupați în jurul „Tribunei poporului”, ziarul ce se înființă la Arad la anul 1897, alegerea vicarului Iosif Goldiș de episcop al Aradului. Episcopul Goldiș țâjuns în fruntea diecezii, îl instituie de referent ajutător în senatul bisericesc, și îi încredințează în anul 1900 redactarea foii „Biserica și Școala”, iar la 25 Decembrie 1899 îl hirotonește întru protosincel. Sinodul eparhial din 1900, în ședința din 22 Aprilie (5 Maiu), îl alege — cu toată opoziția protopopilor bihoreni — de vicar episcopal în districtul consistorial din Oradea-mare.

In primăvara a. 1902 devenind vacanță — prin moartea episcopului Iosif Goldiș — scaunul episcopal al Aradului, sinodul electoral, ce se întruni la 30 Maiu (12 Iunie) 1902, îl alege — cu 30 voturi — de episcop al Aradului. Neobișnuită insă aceasta alegere înărtirea preaînaltă rămâne și mai departe în scaunul de vicar al Orăzii-mari. La Duminica Tomii din anul 1906 e înaintat la dignitatea de arhimandrit, iar la 1909 ales de membru ordinat al Academiei române. La alegerile dietale din primăvara anului 1910 primește mandatul de deputat în camera ungură cu program guvernamental al partidului „muncei na-

tionale" prin care fapt, renegându-și principiile politice din trecut, în activitatea sa ulterioară pe arena vieții publice luncă pe un teren negativ, și în flagrantă contrazicere cu opinia publică românească.

Congresul național bisericesc, ales sub presiunea guvernului Tisza, ce se întruni în vara anului 1916 și pentru îndeplinirea scaunului metropolitan, devenit vacant prin moartea metropolitului și arhiepiscopului Ioan Mețianu, în ședință electorală din 24 iulie (6 August) 1916 îl alege de arhiepiscop și metropolitan al Românilor ort. din Ungaria și Transilvania. Obținând această alegere întărirea preaînaltă și conferindu-i-se deodată cu întărirea și dignitatea de consilier intim al Majestății Sale, în Dumineca din 16/29 Octombrie 1916 fu hirotonit întru episcop și instalat în scaunul metropolitan, din pricina stăriilor excepționale, în biserică ort. rom. din Oradea-mare.

A publicat o mulțime de articoli și studii de conținut istoric, dogmatic și din domeniul dreptului canonic în revistele, ce le-a redactat și la care a colaborat. A scris articoli politici în ziarul: „Tribuna“ și „Tribuna poporului“ și a adunat documente referitoare la trecutul nostru național-bisericesc.

Este autorul și al broșurei polemice: „Dare de seamă despre judecata sf. Sinod“, București 1896, prin care guvernul liberal al României căută să-și justifice ținuta în chestia caterisirii prin sf. Sinod a metropolitanului primat Ghenadie Petrescu.

Operele mai însemnate, ce le-a scris și publicat sunt: „Mitropolitul Sava II. Brancovici“ Arad, 1906. „Ierarhia și Mitropolia bisericii române din Transilvania și Ungaria“. Sibiu, 1908.

Rolul diecilor din Moldova (cercetări literare istorice București 1896).

Vestea morții a sosit la Arad Luni după ameazi. P. S. Sa părintele nostru episcop Ioan a plecat cu trenul de seara la București și a adus evenimentul neașteptat la cunoștința clerului și poporului din eparhia sa prin umătorul circular:

Din Basarabia rusească.

(Urmare.)

— Adevarat este, întări Vasile Ursu, cel dintâi dintre jurați. — Să se aleagă dintre noi patru, dimpreună cu Sfintia Ta și dascălul Irimie Grigoraș în frunte, pentru de-a merge la Prea Sfintia Sa vădica din Chișineu și la măritul sfat bisericesc, spre dovedirea voinei noastre.

— Să ne plângem la vădica, adăogă Nicolae Aldea, gocimanul. Să ne apere Sfintia Sa biserica de limba muscătorească! N'avem lipsă de banii stăpânirei. Ne-om deschide pungile noastre și le vom golii de banul cel din urmă pentru cinstea bisericei. Cu sudoarea frunților noastre te vom ține și pe Sfintia Ta și și pe dascălul nostru. Ce zici dascăle Grigoraș? Invoiești-te?

— Să știu de bine că se prăylește cerul pe mine, dar graiul muscătorească din strana mea tot n'o să răsune, întări învățătorul.

Părintele ascultă până la sfârșit sfatul juraților. Apoi, alesează patru oameni de cinste, cu primarul Hurdubelea în frunte, alăturându-se și părintele și dascălul Grigoraș, să plece a doua zi la Vădica din Chișineu pentru înfătoșarea reclamațiilor comunei Stănești din Valea de Prut.

* * *

Eră în ziua de Florii, când cei patru jurați în frunte cu părintele Stanciu și dascălul Grigoraș, luară drumul spre Chișineu.

Soarele umplea întreg cuprinsul larg cu

Nr. 3913/1918 Pres.

Tuturor Preaonorațiilor protopresbiteri și administratori protopresbiterali și Onor. preoțimi din eparhia Aradului.

Încă nu s-au împlinit doi ani de zile dela deplinirea scaunului de arhiepiscop al Transilvaniei și deodată și de metropolitan al bisericii noastre ortodoxe române din statul nostru ungar, am și primit astăzi și încă din capitala țării știrea pe căt de tristă pe atât de neașteptată, că Excelența Sa Înalta Preasfințitul arhiepiscop și mitropolit

Vasile Mangra

a trecut acolo la cele eterne.

Aceasta veste tristă și dureroasă ne-a surprins în aşa măsură, că nu era să dăm crezământ ochilor din motivul, că Sâmbăta la 29 Septembrie (12 Oct.) a. c. a prezut vesel conferință episcopalului nostru întrunit în capitală în scopul de a combina o zi potrivită pentru convocarea congresului, deoarece notificarea telegrafică despre preaînalta luare la cunoștință a intenționatei convocări pe terminul statutar îi venise cu aşa întârziere, că în timpul până la terminul statutar nu se mai puteau îndeplini formalitățile recerate.

Deși pentru acum nu ne este dat a spune ziua înmormântării, dar convingi, că la aceasta mare durere a întregei noastre mitropolii se asociază și clerul și poporul eparhiei noastre, dispunem pre cum urmează:

1. Numai că să se arboreze flamura neagră pe toate bisericile și școlile.
2. În restimp de 6 zile după odată următoare să se tragă clopoțele la toate bisericile noastre ca de obicei după morți.
3. În restimp de 6 săptămâni, la toate liturgiile să se rostească și ectenia morților și să se pomenească numele fericitului arhiepiscop și metropolitan Vasile Mangra.
4. Într-o din săptămâni să se țină parastas în toate bisericile noastre pentru odihna sufletului fericitului arhiepiscop și metropolitan susținut.

aromire dulce de primăvară și zăriile păreau pretutindeni mai aproape ca altădată,

— E zi mare părinte, rupse tacerea Gheorgheță a lui Vasile Hurdubelea, primarele.

— Să fie într-un ceas bun, adause Vasiliie Ursu, cel dintâi dintre jurați.

— Avem toată nădejdea în Măria Sa vădica, întări Nichifor Salomie, vornicul comunei.

Părintele și cu dascălul Grigoraș tăceau. Era atâtă sărbătoare în suflete, încât cuvintele răsăreau numai cu greu pe buzele oamenilor. În depărtare prinseră să se zarească cele două turle de aramă strălucitoare, în bătaia razelor fulgerătoare, ale bisericei vădicești din Chișineu. În oraș au intrat tocmai când lumea ieșea din catedrală încăpătoare, împriștiindu-se fiecare la ale sale. Trimisii soborului din Stănești din Vale poposiră în fața palatului vădicesc din potriva bisericii. Un singur gând îi învăluia pe toți, ca o năpraznică alegere de vîfor. Iși vor spune acum năcazul, vor arăta jertfele ce sunt în stare să le aducă pentru sfântul locaș de închinare, și Măria Sa o să-i înțeleagă și le va asculta dorința...

Părintele o luă înainte, și apoi împreună cu ceialalți, pătrunseră în curtea liniștită a palatului arhiepiscopesc. Mai întâi se abături la secretarul vădicii.

— Să trăiți domnule secretarăș, făcură într-un glas jurații.

— Să dea Dumnezeu bine, dar ce vânturi vă aduce pe la noi?

— Să fie cu iertăciune, domnule secretarăș,

Îndatorăm în fine, pe P. T. protopresbiteri și administratori protopresbiterali, ca din aceasta dispoziție a noastră să distribue cu toată graba fiecărui oficiu parohial câte un exemplar spre știre și strictă acomodare.

După cari toate am rămas cu binecuvântare arhiească.

Arad, la 1/14 Octombrie 1914.

Al vostru de tot binele voitor:

Ioan J. Dapp, m. p.
Episcopul Aradului.

Înmormântarea răposatului a avut loc Joi, în 4/17 Octombrie, în Budapesta. Prohodul l-a servit protoiereul Matei Voileanu, asesor consistorial în Sibiu, cu asistență. Consistorul nostru eparhial din Arad a fost reprezentat la actul înmormântării prin asessorii Traian Vătian, protopopul Aradului și Petru Truția, avocat și fisc consistorial. D-zeu să-l ierte!

† Mitropolitul Ghenadie.

Vineri seara, 13 Septembrie, pe la orele 10 jum., s'a stins din viață la București, în urma unei duble pneumonii, fostul mitropolit primat al României Ghenadie Petrescu, starețul mănăstirii Căldărușani, în vîrstă de 82 ani.

Se știe ce agitație a produs pe vremuri în țară procesul pentru arhișofilie, intentat lui Ghenadie de către guvernul liberal presidat de D. Sturza, proces ce s'a sfârșit prin catherinea fostului mitropolit.

In urma acestui proces s'a produs o enormă agitație politică, ce nu s'a potolit decât prin retragerea ministerului Sturza și venirea la cîrmă a guvernului Aurelian, care a reinstalat pe Ghenadie în toate drepturile sale, acordându-i titlul de arhieș și stareția pe viață a mănăstirii Căldărușani.

Înmormântarea marelui mitropolit Ghenadie s'a făcut cu mare pompă.

Dela orele 6 dimineață un public imens se adunase în curtea azilului de bătrâni din strada Labirint, unde la umbra unui măr stufoș era așezat catafalcul pe care se odihneau rămășițele pământești ale mitropolitului Ghenadie.

Coliul catafalcului și al scririi era acooperit de multimea jorbilor de flori aduse de toți cei care veniseră să dea ultimul lor salut marelui dispărut.

noi am voi să grăim, de se poate, cu Măria Sa vădica nostru pentru biserica din Stănești, răspunse primarele.

Preotul și dascălul întărîră și ei.

— Să ne primească în audiență.

Secretarul și frecă mânile nerăbdător, apoi grăbit pentru a le vesti dorința, fălmăcătă deopotrivă de toți vădicii. Peste câteva clipe de așteptare tulburătoare, el se întoarse cu răspunsul.

— Vădica nu primește pe nimăn în afaceri de administrație, zise secretarășul cu sfială bănuitoare.

— Noi am venit în numele comunei întregi, nu pentru alta, ci pentru biserica noastră. Este vorba să mărtuim limba ce-o vorbim cu toții, și să nu lăsăm muscularul să se amestece în treburile noastre, răspunse hotărît părintele Stanciu.

— Să iertați, întrerupse secretarășul, dar este cu nepuțină. Vădica...

— Dar trebuie să ne primească, apăsa așpru pe vorbă juratul Ursu, învăluindu-l cu ochii pe secretarăș.

— Vădica să ne cunoască durerile, aiasta o vrem, întări Nicolae Aldea, unul dintre jurații mai tineri.

• Secretarul prinse să se miște neliniștit încocace și încolo, prin sala largă de sedință a marelui sfat vădicesc din Chișineu. Apoi hotărît se opri în fața lor:

— O vorbă ca o sută. Trebuie să pricepeți odată. Nu vă poate primi vădica și gata...

— Atunci ne-om face singuri dreptate, pă-

Imbrăcat în odăjii, cu mitra arhiească în cap, cu mâinile pe piept, având în dreapta cărja arhiepiscopală, mitropolitul Ghenadie părăsind doarme. La căpătăjul mortului pe o masă îmbrăcată în doliu, sunt aşezate patru perne de mătase cu decoraţiunile defunctului. La orele 6 jumătate încep rugăciunile făcute de trei preoți. În liniștea grădinii azilului, care poartă numele lui Ghenadie, cântecelor preoților stârnesc plânsul bâtrânelor, cari apar și dispar dela ferestre, căutând par că să-și ascundă durerile provocate de moartea celui mai bun ocrotitor al lor.

Soarele răsărit de curând aruncă câteva raze, printre frunzele mărului, accentuându-i pașnicitatea.

La orele opt fără un sfert curtea azilului este arhiplină. Mii de oameni din toate păturile sociale au venit să vadă pe mitropolitul Ghenadie. Reprezentanții clerului, a ministerelor, a universității își fac loc împrejurul catafalcului.

La orele 8 se anunță venirea I. P. S. Sale mitropolitului Konon, care intră în curtea azilului însorit de arhiepii: Valerian Râmniceanu și Meletie Constanțeanu, precum și de arhimandriții Savelnic și Gherontie.

După I. P. S. Sa își fac apariția delegații societății clerului „Ajutorul”, precum și un mare număr din preoții parohi ai bisericilor din Capitală.

Mitropolitul primat încunjurat de arhiepii și de 24 de preoți începe servirea prohodului. Răspunsurile sunt date de cătră corul metropolitan.

La orele 8 și jumătate sosesc dl Simeon Mehedinți, ministrul cultelor, însorit de S. S. Pr. I. Popescu-Mălăești, administratorul Cassei Bisericei.

După terminarea slujbei religioase și după ce s-a cântat „Veșnica pomenire”, care a stors lacrimi din ochii tuturor, mitropolitul primat a luat cuvântul.

I. P. S. Sa a arătat nimicinția vieții pământești, accentuând că pe urma tuturor nu rămân decât faptele, cari dacă au fost bune, leagă pe vecie de ele numele săptătorului lor. Răpsatul mitropolit Ghenadie a fost acela, care și-a legat numele de atâta fapte mari și de atâta așezămintă de binefacere. Termină rugănd pe Dumnezeu pentru iertarea păcatelor lui.

După I. P. S. Sa iau pe rând cuvântul dnii Dragomir Demetrescu și Badea Cireșeanu, profesori la facultatea de teologie, arătând viața și faptele mitropolitului Ghenadie, fapte cari fac din el cea mai măreață figură bisericească din ultima jumătate de veac.

*

După terminarea discursurilor, scrierii a fost ridicat de pe catafalc de cătră preoții Iordăchescu, Dumitrescu, Antipa Florențiu și Gr. Gheorgescu, membri ai Consistorului și însărcinați cu conducerea rămașitelor pământești ale mitropolitului Ghenadie până la lăcașul de veci dela mănăstirea Căldărușani.

rinte, ridică glasul amenințător Nichifor Salomie, vice-vornicul din Stănișoara. Vlădica să fie vădică, aiasta să i-o vesti Mării Sale...

Cu vorbele aceste aspre și înăbușite de supărare, cei patru jurați și dascălu Grigoraș, părăsiră curtea reședinței episcopale.

Ce eră să mai facă acum? Părintele le dădu cu blândețe sfatul să cerceteze încă pe doi dintre cei mai de seamă sfetnici ai măritului sfat vlădicesc din Chișineu. Astfel purceseră cu îndrăneală, spre căntăria părintelui sfetnic Ion Lăzăreanu, cel mai tiner dintre cei patru sfetnici vlădicești.

Sfintia Sa nedumerit îi primi cu răceală.

Cu ce vă pot servi părinte, îi întrebă grăbit, ridicându-se dela masa de scris, și întrebă grăbit, ridicându-se dela masa de scris, și îmbrăind condeul în călimară, când deputații se înșinuă în biroul sfetnicului.

— Am venit, să vă cerem un cuvânt în trebile bisericești. Mai ținem limba, sau poate să ne închinăm dela sfintele Paști încolo lui Dumnezeu pe muscătele? luă cuvântul din nou părintele Stanciu.

— Păi se vede că nu cetești gazetele! D-ța, părinte, în ce lume trăiești?

— Noi am luat o hotărîre mare, intrerupse primarele Hurdubelea. Nouă popă muscătesc nu ne trebuie odată cu capul. Plătim din pungile noastre și pe popa și dascălu. Ce zici domnule Grigoraș? Învoiești-te cu ceiace putem noi?

(Va urmă.)

Sfintirea bisericii din Roșia (Bihor).

Acum 23 de ani la stâruințele unui preot sărgincios și iubitor de muncă, s'a clădit în comuna Roșia, protopopiatul Beiuș, o biserică pompoasă, ca și care nu este altă în tractul întreg. Preotul, care și în forma aceasta a preamarit numele Domnului, trecut la cele eterne, acum un an și mai bine. În urma lui a venit fiul său, Teodor Ciuhandu, și învățând de acasă pilde bune și dor de luminare a poporenilor săi, a voit să adauge la frumoasele fapte ale părintelui său, alte fapte. Simțindu-se necesitatea, ca biserică să fie renovată și împodobită cu toate cele trebuitoare, n'a cunoscut oboseală, ci alertând zi și noapte pe la parohienii săi, resfirați pe dealuri și vâi, a adunat considerabilă sumă de 25.000 cor., bani suficienți pentru a da sfintei biserici înfățișarea și splendoarea reclamată de timpurile de azi.

Atâtă jertfă dela un popor, atâtă oboseală dela un păstor sufletesc, nu poate fi privit, ca un act, căreia să nu își dea importanță cuvenită. S'a constatat, că îndeosebi la noi Români de când s'a înmulțit banul, inima creștinului a devenit mai mică și mai puțin înțeleagătoare pentru jertfa și faptele nobile.

Egoismul a prins în mrejele sale toate păturile sociale. Simțim prin urmare o deosebită măngăiere, că între astfel de împrejurări, se găsesc oameni și conducători, cari dau dovadă de o inimă largă și iubitoare de jertfă, folosind bunul material pentru scopuri frumoase, cum au făcut și roșenii în frunte cu bunul lor păstor.

Sfintirea bisericii renovate s'a săvârșit în 6 Octombrie n. În presărl dl adm. protopopesc Moise Popoviciu, în calitate de esmis episcopesc și Petru E. Papp, paroh Pocula, au săvârșit pri-veghiera, iar Duminecă dimineața, servind încă preoții: Demetriu Săliștean (Iosani), Ioan Botiș (Petreasă), Nicolae Hălbac (Curățele), Cornel Tempelean (Căbești) și Teodor Ciuhandu (Roșia) s'a sfinit biserica, în fața unui public numeros.

La priceasnă dl Moise Popoviciu, ține predică foarte instructivă, arătând însemnatatea bisericii, felul cum să ne rugăm și să lăudăm pe Dumnezeu și îndemnând pe creștini la iubire frătească și trai plăcut lui Dumnezeu. Predica a fost ascultată cu atenție făcând o adâncă impresie asupra celor de față.

Biserica nu numai că este grandioasă, ci ea are toate cele trebuitoare, cărti, prăznicare, odăjii, praporii, cruci, în diferite ediții și execuții, și că nu-i lipsește nimic, dar și moralul și evlavia poporului este multămitoare.

In strană cântările le execută mai mulți cântăreți instruți de părintele lor sufletesc. Tipicul se ține cu tătă rigoarea, cum nu e nici în o biserică din părțile noastre.

După sfintirea sfintel biserici părintele Teodor Ciuhandu a dat o agapă bogată la casa sa, în onoarea oaspeților. Acolo s'a toastat pentru Prea Sfintă Sa dl episcop și P. C. Sa dl vicar, pentru dl Moise Popoviciu, preotul și porosul din Roșia.

Ne-am despărțit apoi cu gândul și cu nădejdea, că nu peste mult vom vedea ridicându-se lângă sf. biserică clădiri tot așa de frumoase pentru școală românească, confesională.

Senin.

Colonelul Victor Rusu ca educator.

In ziua a doua a monstrei ofensive rusești dela Pogorârea Duhului sfânt, anul 1916, în toiu urgiei canonadelor mistuitoare, convoiul de răniți și oameni cu mintea împresurată de groază, ce trecea prin șanțul de sub parapetele noastre cu noroi și sânge până sub genunchi, duceau la ambulanță un glotaș român cu piciorul drept îmbrobodit în sânge roșu, ca răsburarea. Dela aripa dreaptă a flancului nostru, cea mai expusă bătăii mortierelor rusești, din compania primă a maiorului Rusu l-au adus sanitarii. Peste patruzeci avea glotașul și plângă ca un copil, par că ar fi voit să-și spele cu lacrimile lui cele două distincții de vitejie, stropite cu sânge-l propriu.

— De ce plângi, creștine, — îi întreb când a ajuns în dreptul plutonului meu — te doare rana?

— Nu mă doare — răspunde el rezolut.
— De ce plângi dară, tu-ți pare bine că

mergi acasă din iadul acesta; mergi să-ți vezi nevasta și copili, pe cari știu că nu i-am văzut de mult?

— De 21 luni nu i-am văzut, mi dor de ei și vreau să-i văd — răspunse iar glotașul — dar... mă rog 21 luni tot cu Domnul maior am fost... în tot locul am fost cu el și în Sârbia și în Carpați... 21 luni tot laolaltă am fost!

— Mergi cu Dumnezeu, fărtate, și n'avea teamă, că mai are Domnul maior voinici ca d-ta, n'o duce el rău; vă mai întâlniți voi iară dacă tocmai dorești, că pacea în țeară și aşa n'o să vie mâne!

Si-ai pornit cu el sanitarii în bubuitul asurzitor al monstrilor cu guri de foc, iar obuze grele sfredaleau în urma lor pământul, asvârlind că înzărea în explozii infernale, bulgări negri, ca sombrul mormânt deschis.

Eu în urma lor nedumerit pentru un moment, gânditor mă întrebam: Oare de ce plâng glotașul maiorului Rusu acum la despărțire? Ce împrejurare i-a zămislit în suflul acest sbucium încărcat de plâns, când între el și dl maior n'a putut exista decât raportul rigid dintre ostaș și comandant? Nici o înrudire de sânge mai apropiată între amândoi nu este, ca să pledeze pentru îndreptățirea acestui plâns și glotașul totuși plâng la desfăcerea raportului dintre sine și comandantul său. Dece plâng dar glotașul scăpat de hora morții? Intimitatea raportului dintre sine și dl maior n'a putut fi de natură atât de sensibilă, ca să excite plânsul la despărțire — cunoscând atitudinea rezervată de militar ireproșabil a maiorului Rusu — o apropiere între ei a putut să-și aibă sorginte numai în înțelegerea necondiționată a frâmantărilor vieții din tranșee, în lupta neșovăielnică pentru isbândirea de planuri propuse; dar cum se poate, ca românul cel atât de refractar la toate nizuințele cu scop ori căt de bine determinat ar fi, purcese chiar din înțelegerea superioară a chestiunilor vitale, aici în gura morții, cu riscul de a nu-și mai vedea pe ai lui de acasă, se preferă a rămâne cu dl maior, să lupte împreună, să ducă la isbândă planuri propuse. În atmosfera de plumb a tranșelor, glotașul vulnerat nu păreă om de toate zilele, de aceea mulți din camarazii lui de luptă postați dealungul șanțului pe unde-l duceau, neînțelegător și priveau în față.

Fără a cunoaște personalitatea legendarului Rusu și tot farmecul, toată forța determinantă în educațiunea de care s'a împărtășit glotașul în campania de 21 luni, de fapt e greu a-i pricepe sbuciumul și plânsul.

El a făcut parte din gloata glorioasă, temută de dușmani, în care începând cu căprarul Gheorghita — băiatul de 14 ani — până la cel mai înaintat în vrâstă, n'a fost om care să dea semn de șovăire în fața planurilor propuse. Suflul lui a fost o notă partitivă a complexului de nizuințe cunoscut sub numirea magistrală de „Detașamentul lui Rusu”, iar nota distinctivă a acestor nizuințe precise, împrimată în suflul fiecăruia de personalitatea lui maior, a dat glotașului înfățișarea străină oamenilor de rând. Ceeace i-a deosebit pe glotașii lui Rusu de ceialalți ostași ai tranșelor, a fost rupt din suflul lui maior, omul nizuințelor precise.

Cu o incomparabilă artă inventivă a știut el deșteptă nizuințe în suflul gloatei, pe cari le-a susținut în neșirbită precisiune, chiar și în pericolul celor mai îndrăsnețe incercări. Cu intrarea în acțiune a autorității sale morale impecabile, suflul gloatei ca mănat de impetuositatea unei forțe uriașe se avântă în luptă, în conștiință deplină, ca să dea nizuințelor cea mai acomodată intrupare. Înexpugnabilă ca o stâncă de granit consecvența lui morală a fost forța conducătoare în imperiul nizuințelor comune, care i-a ținut pe toți strâns într'un mănușchi, fără a devia careva, alegându-și altă cale. Familiarizați cu astfel de nizuințe și pătrunși în simplitatea lor de însemnatatea acestora pentru rostul frâmantărilor în cari au ajuns să trăiască, ei glotașii lui maior, progresiv s'au identificat cu principiile conducătoare în luptă, concordanță și viețea într-o conștiință impunătoare de comandantul gloatei. Pentru isbândă acestor nizuințe înfruntau ei desculți gerul lunilor de iarnă; iar acasă în satele noastre în perfectă comoditate, de căte ori rămân osândite să se îngroape, întreprinderi cu bun rost, pentru nepăsarea românilui, cel refractar la toate. În

"Detașamentul lui Rusu" plângere românul, când forța majoră a împrejurărilor îl silea să-și lase locul desemnat lui de disciplină moralei ordonate.

Purces din înțelegerea reală a nizuințelor răsboinice, au ajuns ei la independență în acțiuni. Singuri erau capabili a înfruntă vehemența roirilor de dușmani, a-i atâcă chiar cu ingeniozitate rară și în absența dlui maior.

În acest stadiu, glotașii trecuți prin școala absolut morală a nizuințelor patronate de originalitatea talentului strategic și tăria morală a măiestrului Rusu, au repurtat armatei în întregitatea căreia operau, succese uimitoare.

Și pe oamenii aceștia ni-i va aduce Dumnezeu odată acasă, ceeace trebuie să ne intereseze pe noi acum în primul loc. Înfruntând anii de arăndul furia elementelor naturii, tempestăile anotimpurilor grele, din agitația permanentă în care au trăit ei o vîeață nouă plină de răspunderi, sufletul lor se va întoarce acasă într'o armatură nouă, incontestabil mai accesibilă reformelor multiple. Fermentația răsboinică din tranșee mai ales, le-a fost o antrenare de folos, făcându-i atât de rezistenți în înversunata măsurare de puteri și deșteptând în suflete nizuințe nouă conforme vremii în plină agitație. Oamenii aceștia vor căută acasă pe cei chemați să alimenteze și să îndrepte în direcții sănătoase însuflările nizuințelor curate, iar de nu-i va află, dacă vîeața lor internă în loc de directive va întâmpina constituția subredă a moralei celor chemați, atunci noi nu ne vom alge cu nimic din întreg focul ce lămurește aurul. Vîeața poporului roman în decadență morală și după încetarea răsboaielor externe, eră un inexorabil câmp de răsboiu, în care multiplele specii de imoralitate operau în comun la subminarea acestei vieți.

Si cum nici noi nu vom prea putea conta la puritate și conștiință morală în vîeața celor de acasă, acești rătăcitori în împărăția demonică a banului, vor trebui aduși la rezon, prin forță morală a vieții plină de suferințe și agitații productive a ostașilor tranșelor, întorși în pace acasă.

De aceea se impune în cel mai imperios mod, ca cei chemați, să reprezinte morale în forma cea mai precisă, dacă nu pot fi o individualitate etică, consecvența morală să le fie esențiala calitate, individuală la tot cazul și și aici figura marcantă a maiorului Rusu se impune ca model, ca exemplu edicator. În tranșele vieții noastre oameni plângând cine n'ar voi să vadă atunci, când intenții păcătoase se sbuciumă întru zădănicirea realizării de lucruri bune și de folos.

A-i primi altcum pe acei cari se vor întoarce, înseamnă a sfidă cu impietate sanctuarul moral al suferințelor în aşteptarea dreptei răspătiri.

L. Cioban, învățător.

INFORMAȚIUNI.

Hirotonire. P. S. Sa părintele nostru episcop Ioan a binevoită a hirotoni întru presbiter pe candidatul Aurel Brancu. Introducerea nou hirotonitului de capelan în Covasna a avut loc Dumineca, în 30 Septembrie (13 Octombrie) a. c.

La toate școalele din Arad, astfel și institutul nostru ped.-teol. diecezan, din pricina boalei spaniole, s'au sistat din nou prelegerile până în 15/28 Octombrie.

Necrolog. Protopresbiterul tractului Vașcău, părintele Adrian P. Deseanu, a fost sfârșit în modul cel mai crud de trista și nemiloasa soarte. Vineri, în 28 Septembrie (11 Octombrie) a. c. orele 11 a. m., moartea rupse firul vieții scumpei sale soții Florica n. Freniu, după o boală scurtă, dar grea, fiind abia de 36 ani și în anul al 18-lea al fericitelor sale căsătorii.

Răposata s'a distins prin bunătate și blănădețe, în deosebi însă prin iubirea cea mare, ce o nutrează față de cele două fizice ale sale: Felicia și Aleșandrina. Si jertfă acestei iubiri a și căzut. Primind adecă vestea, că fetițele ei sunt bolnave în Sibiu, unde își făceau studiile, a grăbit să le dea tot sprijinul și măngăierea, ce numai o mamă poate să le dea în timp de boală fiilor săi și reintorcându-se dela patul celor pe care le iubea atât de mult, în drumul spre casă, a fost cuprinsă și dânsă de noul dușman al omeniei „morbul spaniol” și după o boală de abia șapte zile, a adormit în Domnul. Înmormântarea rămășițelor pământești ale

răposatei s'a făcut în 30 Septembrie (13 Octombrie), la care participă o mulțime de preoți din tract, apoi toți intelectualii din loc și mulțime mare de popor din Vașcău și jur. Înmormântării i-a premers sf. liturgie, săvârșită de administratorul protopopesc al tractului Beiuș, părintele Moise Popoviciu, iar la orele 2 p. m. se începu prohodul, celebrat în sf. biserică de numitul administrator protopopesc, însoțit de 14 preoți din tract.

După cuvântarea funebra și rugăciunea de deslegare tristul cortegiu se puse în mișcare spre cimitir, unde ajungând, în plânsul tuiuror celor de față, sacerdul, încununat cu frumoase cununi, fu așezat în mormânt.

La rugăciunea sfintei biserici: „Vecinică să fie pomenirea ei”, pe lângă stimatele rudenii ale scumpei repausate, ne alăturăm și noi, prietenii și cunoșcuții și din adâncul inimii și zicem: Fieți țârâna ușoară și să odihnească în pace, iar nemângăiatului soț și întristatelor orfane le trimitem siucere condoleanțe.

Un asistent.

Boala Spaniolă. Boala spaniolă începe cu gutură, răgușelă, tusă și călduri, cari se urcă până la 39 grade. Bolnavii nu au poftă de mâncare; au dureri în oase. De multe ori boala se adaogă cu aprindere de plămâni. Boala se răspândește mai des în locurile, unde sunt îngheșuiți mulți oameni, căci boala nu se capătă numai prin atingere (dând mâna, atingând hainele) cu un bolnav, ci și răsuflare aerul în locul unde se află un bolnav. De aceea se recomandă a se ocoli locurile, unde e multă lume, deci și crâșmele. În ziarele elvețiene se publică amănunte despre felul cum se apără locuitorii orașelor Bern, Geneva și Lausanne împotriva boalei spaniole. Îndată ce s'a ivit boala, guvernul elvețian a oprit orice fel de întuniri în masă. În cantoanele, unde s'a arătat boala, s'au închis îndată toate teatrele, concertele, școalele, școli, ba chiar și bisericile. În sanatoriile elvețiene la veste boalei spaniole s'a pus pe mescioara de noapte a fiecarui bolnav sticla cu soluție de cali-hpermangan și sub control medical s'a purtat de grija, ca bolnavii să gargăreze de trei ori în zi. În scurt timp, de câteva săptămâni, boala din Elveția a încetat.

Arhiducele Iosif — nun. Din Oradea se anunță: S'a întâmplat în luptele dela Doberd, că viteazul soldat român Dumitru Sera a fost rănit greu și a ajuns după front într'un spital de tabără. Arhiducele Iosif a cercetat pe soldații săi ca de obicei. Cu ocazia aceasta a dat în vorbă cu Dumitru Sera, pe care a început să-l măngăie. Dar soldatul rănit a zis, că își simte moartea apropiată. Arhiducele Iosif a răspuns în glumă: Am să joc eu la nunta ta!

Dumitru Sera s'a făcut sănătos, a ajuns la front, a fost de nou rănit și iar s'a însănușat. Acum e pe front. Dar până a nu ajunge de nou la front, s'a logodit cu o fată, și a scris arhiducei Iosif, că se căsătorește și totodată îl invită la nuntă, pe temeiul promisiunii de mai sus. Arhiducele Iosif a trimis vorbă lui Dumitru Sera pe cartă de răsboiu. Si-i scriează:

Din tabără, 18 August 1918. Iubite fiu vițezi! Am primit scrisoarea ta. Mă bucur din inimă, că te-ai făcut sănătos. Știam că n'ao să te dai morții cu una, cu două. Vezi că ți-a ajutat Dumnezeu! Făgăduința mea o împlinesc bucuros; da, eu am să-ți fiu naș! Dacă împrejurările mă iartă, voi luă parte în persoană la cununia ta: iar de cumva voi fi împiedecat, am să rog pe iubitul și vrednicul nostru conducător pe colonelul Kratochvil, să mă înlocuiască. Dumnezeu cu tine! Salută și în numele meu pe aleasa ta. Achiducele Iosif.

Dumitru Sera merge în Octombrie la concediu pentru 28 zile și atunci își serbează nuntă. Poate să facă ușor: Arhiducele Iosif i-a dăruit o mie de coroane.

Nr. 3547/1918.

Circular

către toate oficiile protopresbiterale și parohiale din districtul Consistorului din Arad.

In vedere, că nici regulamentele în vigoare, precum nici instrucțiunea consistorială de sub Nr. 8591/1901 nu conține dispoziții precise cu privire la primirea ori respingerea supraofertelor înaintate în urma licitațiunilor efectuite pentru esărândarea, ori vinderea realităților bisericești,

pentru în viitor parohiile să aibă un uormativ uniform, dispunem următoarele:

Supraofertele totdeauna au să se primească de către comitetele parohiale, întrucât acestea au fost înaintate în scris dela licitare în 8 zile la oficiul parohial.

Supraofertele intrate după acest termin, ori care nu vor fi înaintate la oficiul parohial, sub nici un motiv nu vor fi luate în considerare.

Supraoferentul deodată cu înaintarea supraofertului va avea să depună 10% din suma oferită, ca vadiu.

Dela licitare în 8 zile să fie convocat în mod comitetul parohial, care după ce va constată că nu au intrat supraoferte, va aproba numai decât licitarea, întrucât aceea a decurs conform regulamentului, respective instrucțiunei. Dacă au intrat supraoferte în regulă după prescrisele de sus, va defișa nou termin de licitare.

In cazul din urmă, între condițiile de licitare are să se ieje ca preț de exclamare suma cea mai mare oferită de supraoferent și întrucât în decursul licitației celei noi nimenea nu ar promite mai mult, decât suma aceasta, de esărândator (cumpărător) se va considera acela, care a oferit suma aceasta.

Arad, sed. cons. dela 15/28 Septembrie 1918.

Ioan I. Papp, episcop.

Redactor responsabil: Dr. Teodor Botiș, profesor.

Concurse.

In conformitate cu rezoluția Consistorului Nr. 2721/1917, se publică concurs pentru îndeplinirea parohiei vacante Bodești (Bozósd) cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala”, pe lângă următorul beneficiu:

1. Sesia parohială, după care alesul va plăti contribuția.
2. Casa parohială.
3. Stolele legale.
4. Birul legal și a. Dela credincioșii, care posed 4 jug. (lanțe) pământ, 15 litre cucuruz, dela cei ce posed peste 4 lanțe, 30 litre (cucuruz sfârmat).

Alesul va avea să catehizeze la școala de acolo fără alta remunerare.

Parohia este de clasa I, dar se admit la concurs și cei cu calificări de cl. II-a.

Reflectanții trebuie: 1. Să-și înainteze recursele oficiului protopresbiteral din Buteni. 2. Să se prezinte în sf. biserică din Bodești, pe lângă observarea Reg. § 33. 3. Înainte de a se prezenta în sf. biserică trebuie să avizeze oficiul protopresbiteral, că are calificări prescrise, iar de este din altă dieceză, să dovedească, că are consenzul Ven. Cons. din Arad sau a I. P. S. Sale episcopalui nostru diecezan, că poate reurge la aceasta parohie. Comitetul parohial.

In conțelegeră cu: F. Roxin, ppresbiter.

Pentru îndeplinirea parohiei de clasa primă din Semlac, devenită vacanță prin alegerea părintelui Dr. Patriciu Tiucu de protopresbiter al tractului Vinga, prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 de zile dela prima apariție în organul diecezan „Biserica și Școala”.

Venitele sunt: 1. Una sesiune parohială constătoare din 33 jughere pământ arător. 2. 400 cor. (patru sute cor.) ca bir parohial. 3. Stolele legale. 4. Eventuala întregire dela stat.

Alesul este obligat a catehiza în școlile noastre confesionale din loc fără nici o remunerare și va suporta toate dările după sesiune și după venitele din parohie.

Doritorii de a reflectă la aceasta parohie sunt poftiți, ca recursele adresate comitetului parohial din Semlac și ajustate cu testimoniu de calificare pentru parohie de clasa primă, cu testimoniu de maturitate și eventual cu atestat despre serviciul prestat pe terenul bisericesc-scolar, să-și înainteze oficiului protopresbiteral din Arad în terminul concursual, în care restimp, pe lângă respectarea dispozițiunilor cuprinse în § 33 din Regulamentul pentru parohii și pe lângă încunoștințarea prealabilă a protopresbiterului, vor avea să se prezinte în sf. biserică din loc spre a-și arăta destieritatea în cele rituale și în oratorie, — iar întrucât vor fi din alta dieceză, vor avea să dovedească, că pentru a recurge au consumăționat Consistorul, respective a Episcopului diecezan.

Comitetul parohial gr.-or. rom. din Semlac. In conțelegeră cu: Traian Vațian, ppresbiter.

—□—